

Kleren maken de man, maar maken ze ook de docent?

Invloed van kleding op gezag en benaderbaarheid docenten

Caroline Blom, Bas Elema, Annette van de Kraats, Robert Tatsis

Begeleidster: José Besselink

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van het dragen van formele kleding op de perceptie die leerlingen van een docent hebben. Er is gekeken naar de invloed hiervan op hoe leerlingen het gezag en de benaderbaarheid van de docent inschatten. Hiervoor zijn in de eerste en vierde klas HAVO/VWO vragenlijsten afgenomen waarbij één klas de docent in formele en de andere klas dezelfde docent in informele kleding op een foto zag. Uit het vergelijken van de resultaten bleek dat over het algemeen verwacht werd dat docenten met formele kleding het stiller wilden hebben in een klas. In de onderbouw koppelden leerlingen de formele kleding ook aan meer gezag. Meisjes in de onderbouw tenslotte verwachtten van leraren in informele kleding dat ze begripvoller zijn.

Inleiding

De nieuwsgierigheid naar de invloed van kleding van een docent op de perceptie die leerlingen hebben van deze docent is op twee verschillende manieren ontstaan. Zo hebben wij ons afgevraagd wat aan te doen voor de klas, net als menig ander (beginnend) docent. In hoeverre maakt het uit wat je aantrekt? Kleding kan invloed hebben op hoe zeker je jezelf voelt. Daar waren wij minder nieuwsgierig naar. Wat ons vooral bezig hield was of de kleding direct effect heeft op de perceptie van leerlingen op de docent.

De onderzoeksvraag kwam niet alleen voort uit onze eigen interesse. Onze nieuwsgierigheid werd ook gewekt door de inhoud van een artikel dat we hadden gelezen in de Volkskrant (Vermeulen, 2009). Hierin wordt een beeld geschetst in hoeverre leerlingen op de kleding van docenten letten. De leerlingen in dit artikel hebben liever modern geklede docenten dan nette, representatief geklede docenten. Daarnaast wordt slordige of morsige kleding als ongewenst bestempeld.

In het artikel van Phillips & Smith (1992) wordt gesteld, dat de kleding die docenten dragen invloed heeft op de perceptie van leerlingen op die docent. Net zoals leerlingen meer positieve eigenschappen toedichten aan knappe docenten en meer negatieve eigenschappen aan minder knappe docenten, zo dichten ze ook meer positieve eigenschappen toe aan docenten die er in hun ogen goed gekleed uitzien, dan aan docenten die saai of slordig gekleed gaan.

Het lijkt ons niet interessant om te onderzoeken of slordige dan wel vlekkerige kleding invloed heeft op de perceptie van leerlingen, aangezien het antwoord op deze onderzoeksvraag een open deur lijkt. Veel interessanter vinden wij het om net als in het artikel van Phillips & Smith, te onderzoeken of er een invloed te meten is op de perceptie van leerlingen als een docent meer formele of meer informele kleding draagt. Hoewel in het genoemde artikel verschil wordt gemaakt tussen informele, gemiddelde en formele kleding, willen wij dit nog verder versimpelen en slechts onderscheid maken tussen informele en formele kleding.

In het artikel van Prenni en Lord (1992) wordt onderzocht of docenten en de leidinggevenden van scholen hetzelfde denken over kledingstijl en invloed op gezag. Zowel docenten als leidinggevenden geven aan dat formele kleding meer discipline op zal roepen. Wij vragen ons af of leerlingen hierover hetzelfde denken. Daarnaast willen wij weten, of het dragen van formele of informele kleding invloed heeft op de benaderbaarheid van docenten. Informeel geklede docenten worden door studenten vriendelijker gevonden (Rollman, 1980). Dit kan ook betekenen, dat deze docenten dus ook als meer benaderbaar worden gezien door leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Uit de meeste artikelen blijkt, dat er verschil te meten is, wat betreft de perceptie van leerlingen, tussen formele en informele kleding. Leerlingen blijken formeel geklede docenten meer autoriteit toe te dichten dan informeel

geklede collega's (Phillips & Smith, 1992; Million, 2003). Aan informeel geklede docenten worden eigenschappen als flexibiliteit en vriendelijkheid toegeschreven (Rollman, 1980). Dit geldt echter niet voor alle artikelen. Door Kapalko (2001) werd aangetoond, dat er geen verschil te meten is wat betreft de perceptie van leerlingen tussen formele en informele kleding. Omdat interactie en met name directe communicatie meer invloed heeft op de indruk van leerlingen van deze docent dan de kledingstijl (Gorham *et al.*, 1997), is het noodzakelijk om tijdens het onderzoek zo veel mogelijk interactie tussen de te onderzoeken docent en leerling te vermijden. Daarom is ervoor gekozen foto's van docenten te laten beoordelen door leerlingen. Op basis van al deze afwegingen zijn we gekomen tot de volgende onderzoeksvraag: welke perceptie heeft een leerling van een foto van een docent met een informele dan wel formele kledingstijl met betrekking tot het hebben van gezag en benaderbaar zijn? Deze onderzoeksvraag is onder te verdelen in een tweetal deelvragen:

1. Welke perceptie heeft een leerling van een foto van een docent met een formele kledingstijl met betrekking tot het hebben van gezag en tot het benaderbaar zijn?
2. Welke perceptie heeft deze leerling van een foto van een docent met een informele kledingstijl met betrekking tot dezelfde factoren?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden moeten ten eerste de factoren benaderbaarheid, gezag, informeel en formeel gedefinieerd worden. De volgende definities zijn gehanteerd.

Gezag: de mate waarin leerlingen denken te gaan luisteren naar de docent. Volgens ons valt gezag in de roos van Leary (Leary, 1957) onder de noemer 'boven'.

Benaderbaar zijn: de indruk van een leerling in hoeverre een docent zal reageren op een verzoek van een leerling, voornamelijk voor hulp bij het aanpakken van de leerstof of persoonlijke problemen. Volgens ons valt benaderbaar zijn in de roos van Leary onder de noemer 'samen'.

Formeel: Het aanhebben van (delen) van een (mantel-) pak, waar wij overhemd, stropdas, pantalon, rok, blouse en colbert onder verstaan.

Informeel: De overige kleding

Binnen deze definities worden de termen 'boven' en 'samen' als volgt verder gedefinieerd. *Boven*: Boven in de roos van Leary, hier valt Boven Samen (BS) en Boven Tegen (BT) onder. Wij onderzoeken alleen percepties die hier onder vallen en geen gedrag.

Samen: Samen in de roos van Leary, hier valt Samen Boven (SB) en Samen Onder (SO) onder. Wij onderzoeken alleen percepties die hier onder vallen en geen gedrag.

Er zit zoals eerder geschetst enige tegenspraak tussen genoemde artikelen. Ook is geen enkel van de onderzoeken uitgevoerd in Nederland, maar doorgaans in Amerika of in Groot-Brittannië. Aangezien de onderwijssystemen in deze landen danig verschillen met die in Nederland, is dus geen 100% analogie te trekken, hoewel het wel sterke aanwijzingen geeft. Ook waren de steekproeven in de artikelen soms klein, bijvoorbeeld 60 in het artikel van Phillips & Smith en 100 in het artikel van Rollman. Vandaar dat wij een voorzichtige hypothese hebben opgesteld, waarin wij wel verwachten dat er verschil zal zijn wat betreft de perceptie van leerlingen op foto's van docenten, die formeel dan wel informeel gekleed zijn op het gebied van benaderbaarheid en gezag. We verwachten, dat docenten die informeel gekleed zijn hoger zullen scoren op het gebied van benaderbaarheid en leraren die formeel gekleed zijn hoger zullen scoren op het gebied van gezag.

Het onderzoek zal, om significantie te waarborgen, plaats vinden op grotere schaal dan in een aantal genoemde artikelen. In totaal acht klassen zullen gevraagd worden om hun medewerking aan dit onderzoek te verlenen. Omdat we andere uitkomsten bij verschillende leeftijdsgroepen niet kunnen uitsluiten, zullen de acht klassen worden onderverdeeld in vier onderbouwklassen en vier bovenbouwklassen. Om de resultaten zo veel mogelijk vergelijkbaar met elkaar te maken, is er alleen gekozen voor HAVO/VWO brugklassen als onderbouwklassen en voor groepen uit het vierde leerjaar, drie VWO klassen en één HAVO klas, als bovenbouwklassen. De betreffende klassen waren onderdeel van twee katholieke scholen, één christelijke school en één openbare school met Montessori-onderwijs in de onderbouw. De scholen bevinden zich in de regio's Utrecht, Zuid-Holland en Gelderland.

Methode

Onderzoeksgroep en respondenten

Om de indruk van informele en formele kleding van docenten te meten, hebben we een set foto's van docenten gebruikt en een vragenlijst gemaakt die is afgenomen bij leerlingen. De docenten op de foto's waren docenten in opleiding van het IVLOS, met verschillende leeftijden. Van de elf docenten waren twee docenten vrouw. Het aantal mannelijke docenten was groter omdat een aantal foto's van de vier andere vrouwelijke docenten niet aan de gestelde eisen voldeed. Het aantal onderzochte leerlingen was een totaal van 193. De groepen leerlingen die wij onderzochten, kwamen van vier verschillende scholen waar wij lesgeven, uit de onderbouw en de bovenbouw (zie figuur 2). De onderbouw leerlingen waren brugklassen (HAVO/VWO) en de bovenbouwklassen waren drie klassen 4VWO en één klas 4 HAVO. Het aantal meisjes was bijna even groot als het aantal jongens uit de beide groepen. Omdat het om twee groepen gaat die in verschillende leeftijdsfasen zijn, is het aannemelijk dat de uitkomsten van ons onderzoek een weergave zijn van een algemene eerste indruk van leerlingen over docenten.

Instrumenten

Om onderzoek te doen naar de formele en informele kledingstijl fotografeerden wij 11 docenten inclusief onszelf. De manier waarop de docent op de foto staat, is zoveel mogelijk hetzelfde gehouden. Hierbij letten wij op de manier van kijken en de houding van het lichaam. Er is zoveel mogelijk neutraal gekeken en de houding was met de armen langs het

lichaam. De docent is voor driekwart gefotografeerd, dus alleen het bovenste deel van het lichaam. Bij de afname van de vragenlijst werden vervolgens de 10 docenten genummerd 1 tot 10 en met behulp van een beamer getoond. In de vragenlijst die wij zelf hebben afgenomen, is de eigen foto vervangen door een andere docent, zodat de leerlingen alleen foto's zien van docenten die ze nog niet kennen, waardoor alleen de eerste indruk telt. De docenten waren afwisselend formeel en informeel gekleed, waarbij de docent maar eenmaal voorkwam in de slideshow. Anders hadden de leerlingen kunnen zien dat een deel van het onderzoek te maken heeft met verschil in kledingstijl.

Opzet

Voor het opstellen van een enquête maakten wij gebruik van de Vragenlijst interpersoonlijk lerarengedrag van het IVLOS (IVLOS, n.d.). Deze vragenlijst is door de jaren heen een betrouwbare en valide vragenlijst gebleken. Voor de vragenlijst kozen wij voor vier vragen die met samen en boven te maken hebben in de roos van Leary en het beste aansluiten bij de onderzoeksvraag. Deze vragen hebben wij zo aangepast dat wij ze konden gebruiken in een enquête. Gezag vind je in de enquête terug in de vragen 1 en 4, benaderbaarheid in de vragen 2 en 3. In de enquête waren steeds vier vragen per docent. In totaal waren er dus 40 vragen in de enquête. De leerlingen gaven in de enquête aan op een schaal van 1 tot 5 in hoeverre ze het met de uitspraak over de docent eens waren: er geheel niet mee eens (=1) tot geheel mee eens (=5) (zie figuur 2).

Ik denk dat deze docent.....

	1	2	3	4	5
gezag heeft in de klas					
iemand is waarop je kunt vertrouwen					
het begrijpt als je iets niet snapt					
wil dat het stil is in de les					

(1=helemaal niet mee eens, 2=vrijwel niet mee eens, 3=neutraal, 4=een beetje mee eens, 5=helemaal mee eens).

Figuur 1: Voorbeeld van de vragen die gesteld zijn aan de leerlingen over de docenten.

	Jongens	Meisjes
Onderbouw (brugklas)	54	51
Bovenbouw (4 H/V)	43	45

Figuur 2: Verdeling van de geënquêteerde leerlingen uit de onder- en bovenbouw.

Vooronderzoek

Om te kijken of de vragen duidelijk waren en of de leerlingen niet doorhadden dat de vragenlijst over kledingstijl ging, is de vragenlijst als een pilot gegeven aan 5 leerlingen: 3 onderbouw- en 2 bovenbouwleerlingen. De pilot is afgenomen door een van de onderzoekers en achteraf vroeg de onderzoeker of de leerlingen wisten waar het onderzoek over ging. De leerlingen dachten dat het over de "eerste indruk" ging, maar hadden niet door dat er specifiek naar kledingstijl werd gekeken. Uit deze test bleek dat de leerlingen de vragen begrepen en niet bewust doorhadden dat het onderzoek over de kledingstijl zou gaan; de vragen bleken dus goed bruikbaar voor ons onderzoek.

Analyse methode

Voor elk van de vier vragen van de vragenlijst is voor elke foto de gemiddelde score berekend. Dit levert voor elke docent acht scores op: vier scores voor de informele foto en vier scores voor de formele foto. Wat voor ons onderzoek nu relevant is zijn niet de verschillen tussen de verschillende docenten, maar (per vraag) de verschillen tussen de kledingstijlen. Daarom is om de significantie te bepalen voor elk van de vier vragen een gepaarde t-toets uitgevoerd, waarbij de score van de formele en de score van de informele foto van dezelfde docent gepaard zijn. Voorafgaand aan de t-toets is de normaliteit van de populaties getoetst met behulp van de Kolmogorov-Smirnovtoets. In alle gevallen bleken de resultaten voldoende normaal verdeeld te zijn om de toets te mogen gebruiken.

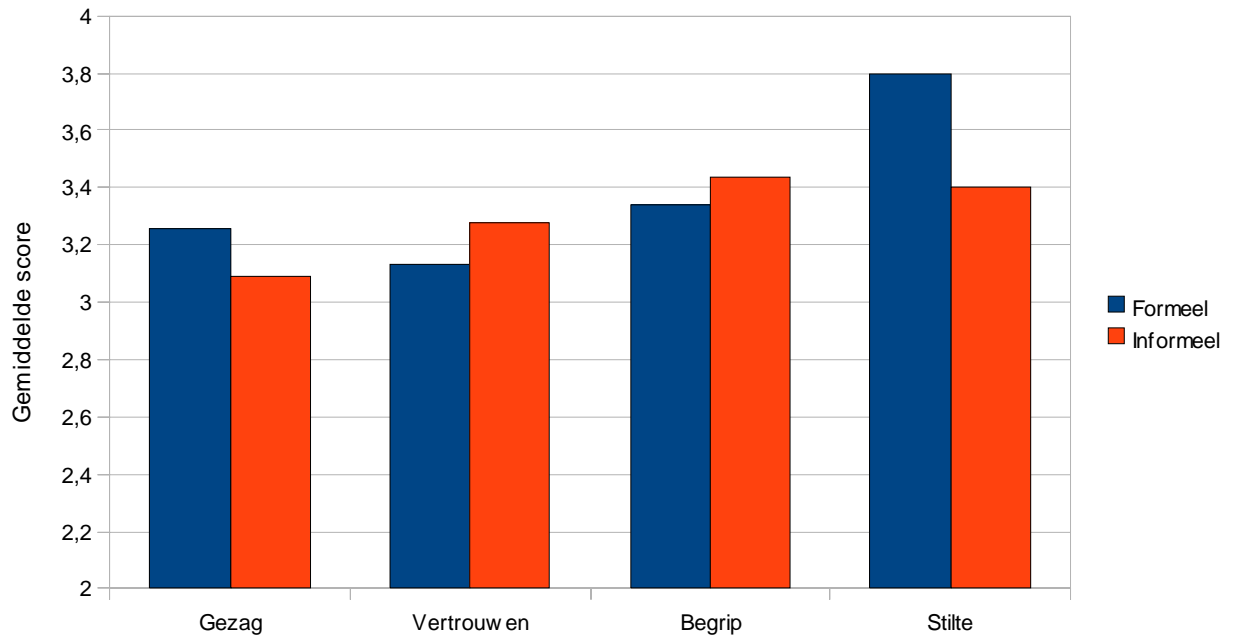
Hetzelfde procedé is vervolgens gebruikt op de vier subsets van de data die gevormd werden door de jongens in de onderbouw, de meisjes in

de onderbouw, de jongens in de bovenbouw en de meisjes in de bovenbouw. Per vraag zijn er dus vijf eindresultaten: het al dan niet significante verschil tussen formele en informele kleding voor de hele groep leerlingen, en voor elke van de vier subgroepen.

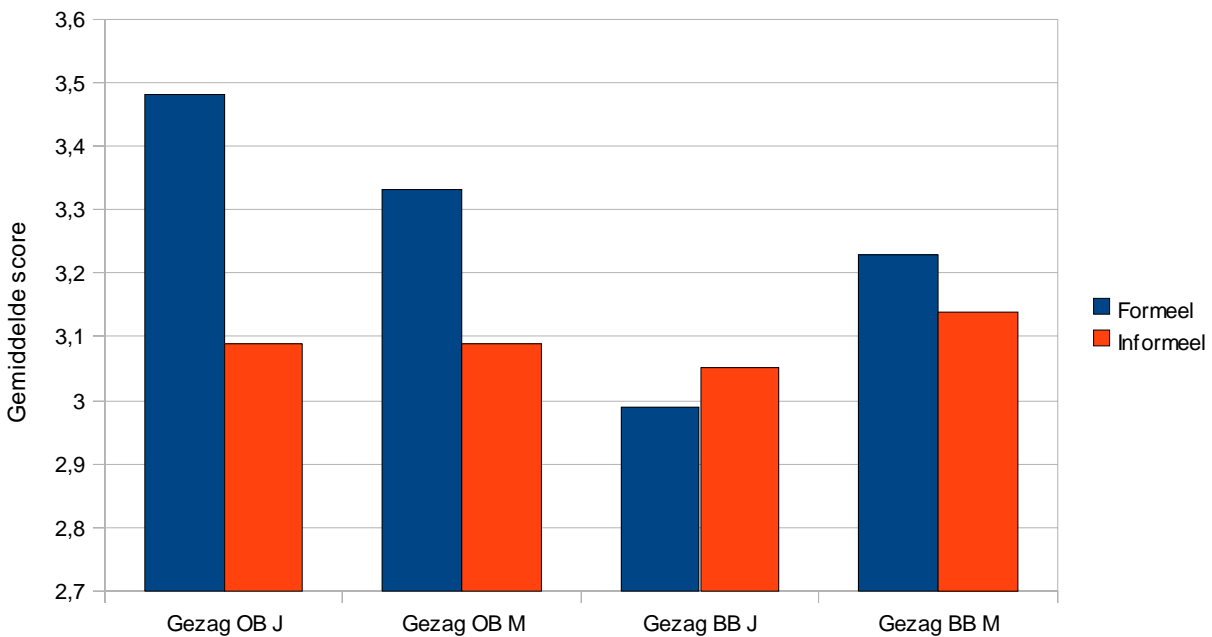
Resultaten

Figuur 3 bevat de resultaten voor de alle leerlingen (onder- en bovenbouw, jongens en meisjes). Alleen bij de vraag over stilte in de klas is hier een significant verschil te zien: de leerlingen verwachten dat een docent met formele kleding hier mee waarde aan zal hechten. (Paired samples t-test: $t=3.521$, $DF=10$, $P<0.006$.)

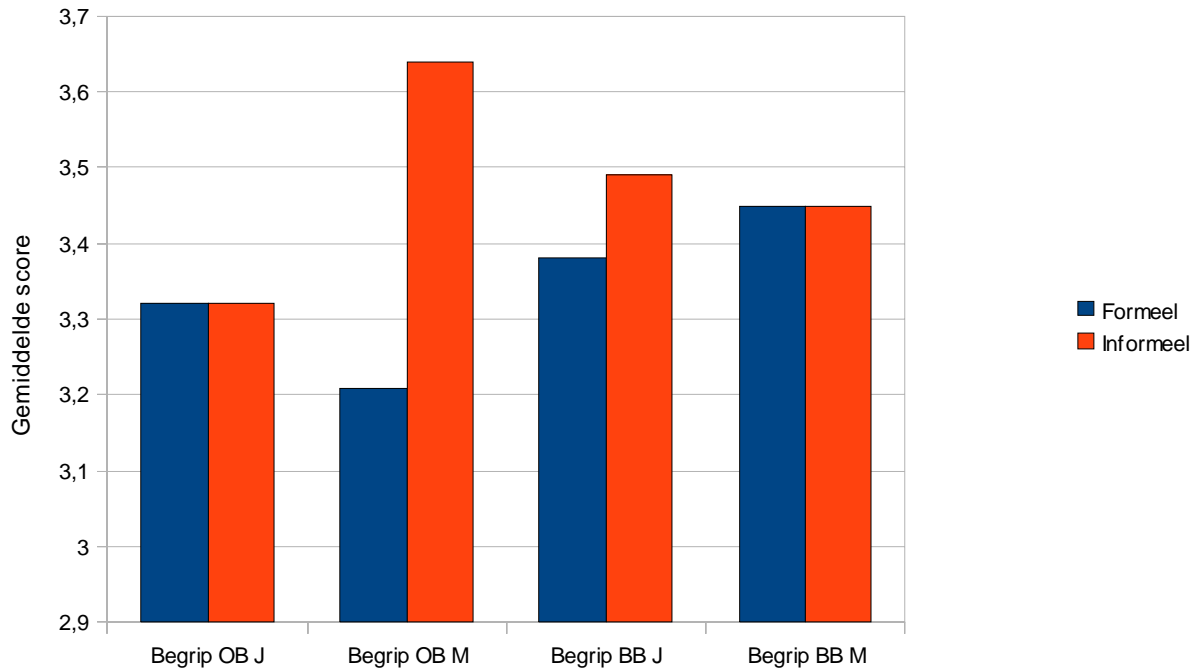
Vervolgens zijn de resultaten uitgesplitst in groepen: onderbouw jongens (OB J), onderbouw meisjes (OB M), bovenbouw jongens (BB J) en bovenbouw meisjes (BB M). Hierbij hebben we nog twee significante resultaten gevonden: leerlingen uit de onderbouw verwachten dat een docent met formele kleding meer gezag zal hebben (figuur 4; paired samples t-test: $t=2.464$, $DF=10$, $P<0.033$), en meisjes uit de onderbouw verwachten dat een docent met formele kleding minder begrip zal hebben (figuur 5; paired samples t-test: $t=-3.199$, $DF=10$, $P<0.01$). De overige uitgesplitste resultaten staan in figuur 6 en 7, waar we zien dat het bij de hele groep significante resultaat over stilte bij drie van de vier subgroepen ook afzonderlijk is aan te tonen (figuur 6; paired samples t-test OB J: $t=2.820$, $DF=10$, $P<0.18$, paired samples t-test OB M: $t=3.948$, $DF=10$, $P<0.003$, paired samples t-test BB J: $t=2,705$, $DF=10$, $P<0,022$); en dat er geen significant resultaat over vertrouwen is gevonden.

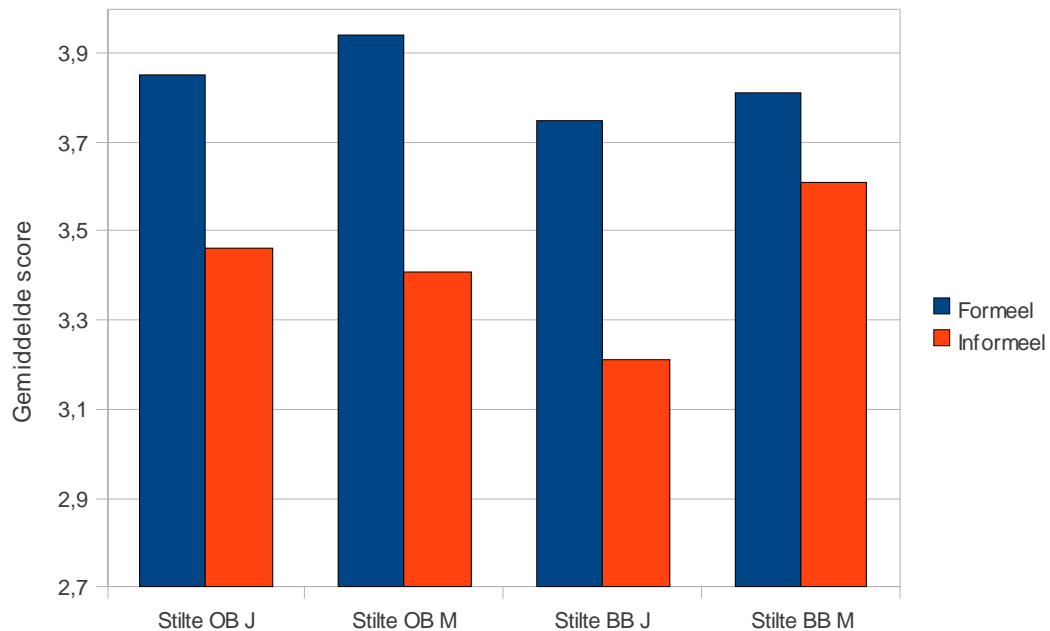
Figuur 3: De gemiddelde scores van formeel en informeel geklede docenten op de 4 vragen van de enquête. Leerlingen verwachten dat een docent met formele kleding meer waarde hecht aan stilte in de klas. (Paired samples t-test: $t=3.521$, $DF=10$, $P<0.006$)

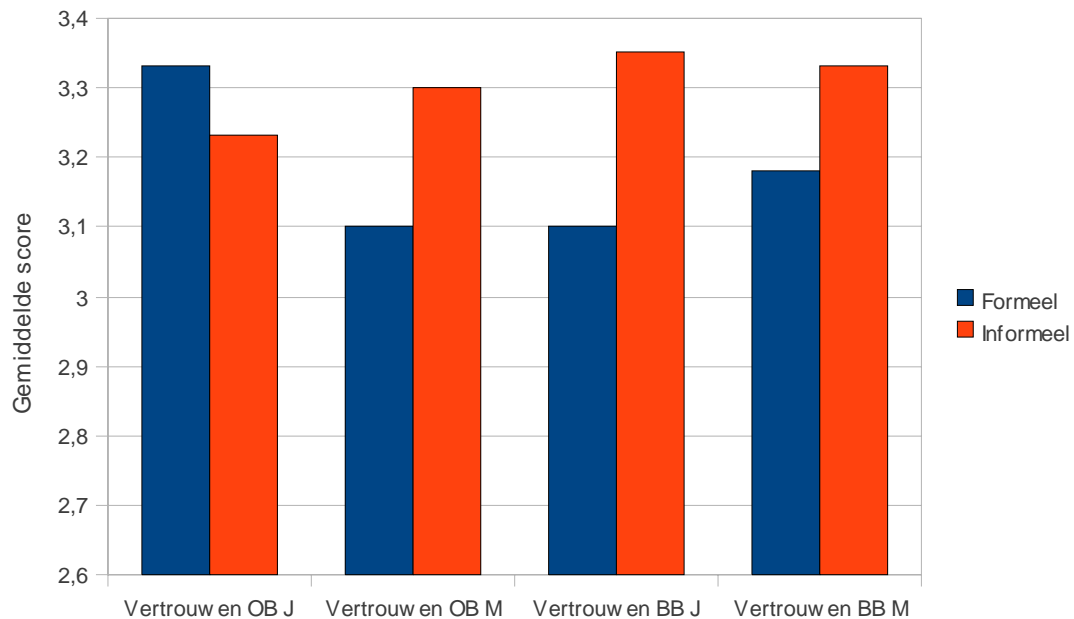
Figuur 4: De gemiddelde scores van formeel en informeel geklede docenten op de vraag over gezag, uitgesplitst in de volgende groepen: onderbouw jongens (OB J), onderbouw meisjes (OB M), bovenbouw jongens (BB J) en bovenbouw meisjes (BB M). Leerlingen uit de onderbouw verwachten dat een docent met formele kleding aan meer gezag zal hebben. (Paired samples t-test: $t=2.464$, $DF=10$, $P<0.033$)

Figuur 5: De gemiddelde scores van formeel en informeel geklede docenten op de vraag over begrip, uitgesplitst in de volgende groepen: onderbouw jongens (OB J), onderbouw meisjes (OB M), bovenbouw jongens (BB J) en bovenbouw meisjes (BB M). Meisjes uit de onderbouw verwachten dat een docent met formele kleding aan minder begrip zal hebben. (Paired samples t-test: $t=-3.199, DF=10, P<0.01$)

Figuur 6: De gemiddelde scores van formeel en informeel geklede docenten op de vraag over stilte, uitgesplitst in de volgende groepen: onderbouw jongens (OB J), onderbouw meisjes (OB M), bovenbouw jongens (BB J) en bovenbouw meisjes (BB M). Leerlingen verwachten dat een docent met formele kleding meer waarde hecht aan stilte in de klas. Alleen het resultaat bij meisjes in de bovenbouw is niet significant. (Paired samples t-test OB J: $t=2.820, DF=10, P<0.18$, Paired samples t-test OB M: $t=3.948, DF=10, P<0.003$, Paired samples t-test BB J: $t=2,705, DF=10, P<0,022$)

Figuur 7: De gemiddelde scores van formeel en informeel geklede docenten op de vraag over vertrouwen, uitgesplitst in de volgende groepen: onderbouw jongens (OB J), onderbouw meisjes (OB M), bovenbouw jongens (BB J) en bovenbouw meisjes (BB M). Bij de vraag over vertrouwen zijn geen significante resultaten gevonden.

Conclusies en discussie

Uit onze resultaten blijkt dat leerlingen uit de onderbouw verwachten dat een docent meer gezag zal hebben met formele kleding aan dan met informele kleding. Verder verwachten zowel de onderbouw- als de bovenbouw-leerlingen dat een docent met formele kleding meer waarde hecht aan stilte in de klas. We hebben dus een positieve invloed gevonden van de formele kleding op de perceptie die de leerlingen hebben van het gezag van deze docent. In onderbouw is het effect wel duidelijker. De hypothese dat formeel geklede docenten hoger zullen scoren op het gebied van gezag blijkt te kloppen.

De benaderbaarheid van een docent met formele kleding wordt door de leerlingen over het algemeen niet hoger of lager ingeschat. Alleen meisjes uit de onderbouw verwachten dat een formeel geklede docent minder begrip heeft als de leerling iets niet begrijpt. De hypothese dat informeel geklede docenten hoger zullen scoren op het gebied van benaderbaarheid klopt dus niet.

Onze resultaten zijn in overeenstemming met de bevindingen van Phillips & Smith (1992) en Million (2003), die meer autoriteit toedichten aan docenten met formele kleding aan. In de roos van Leary zien we dat de classificatie 'autoritair' uit de VIL een hoge score geeft op de assen 'boven' en 'boven-samen'. Onder deze laatste valt ook onze variabele 'gezag'. Kapalko (2001) liet zien dat kledingstijl nauwelijks invloed heeft op de perceptie van studenten in het hoger onderwijs op de docent. Wij laten zien dat dit wel geldt voor leerlingen op de middelbare school en met name in de eerste en tweede klas. Dit laat zien dat leeftijd van de leerlingen waarschijnlijk van groot belang kan zijn op de uitslag van een soortgelijke studie.

In het onderzoek hebben we het begrip benaderbaarheid uitgesplitst naar een docent zijn waarop je kunt vertrouwen en een docent zijn die begrip toont. Gezag is opgesplitst naar gezag hebben en het willen hebben van stilte in de klas. We gaan er hierbij vanuit dat deze twee subvariabelen samen een antwoord geven op de

hoofdvariabele uit onze onderzoeksvragen. Dit is een aanname die we hebben gemaakt voor dit onderzoek. In een ander onderzoek kan nog onderzocht worden of dit zonder meer klopt.

Uit onze resultaten blijkt dat in bepaalde gevallen kledingkeuze wel degelijk invloed heeft op de perceptie van leerlingen op het gezag en de benaderbaarheid van de docent, echter deze invloed is waarschijnlijk niet heel groot. Het vermoeden ontstaat dat de verschillen tussen de docenten onderling op de foto's veel groter zijn. Dit impliceert dat andere factoren dan kledingkeuze van veel grotere invloed kunnen zijn op de perceptie van leerlingen op het gezag van de docent.

De onderzochte docenten op de foto's verschillen op het gebied van leeftijd, geslacht, bouw en vorm van het gezicht. Dit kan mogelijk ook van invloed zijn op de perceptie van leerlingen op het gezag en de benaderbaarheid van de docent.

Daarnaast zien we dat in het onderzoek minder vrouwelijke dan mannelijke docenten zijn betrokken. Het zou kunnen zijn dat we andere resultaten hadden gehad, als we alleen vrouwelijke docenten in het onderzoek hadden opgenomen. Een suggestie voor vervolgonderzoek is daarom om het aantal vrouwelijke en mannelijke docenten gelijk te houden. Het effect van het geslacht van de docent samen met de eerder genoemde factoren is echter niet onderzocht en zou onderwerp kunnen zijn van een vervolgstudie. Het zal wel lastiger zijn om concrete tips voor de individuele docent uit een soortgelijk onderzoek te halen. Uiterlijke kenmerken zoals geslacht zijn niet zo makkelijk te veranderen, in tegenstelling tot kledingkeuze. In een eventuele grotere vervolgstudie is verbetering mogelijk in de onderzoekspopulatie. De geografische spreiding van de middelbare scholen waarbij dit onderzoek heeft plaatsgevonden is vrij klein. Ze centreren zich voornamelijk rondom de regio Utrecht. Dit maakt de resultaten vrij plaatsgebonden. Per regio zouden er verschillen kunnen zijn. Er zou bijvoorbeeld een verschil kunnen zijn tussen perceptie van leerlingen op scholen in de Randstad en scholen op het platteland. Om ervoor te zorgen dat dit niet van invloed is, is een grotere geografische spreiding van middelbare scholen waar de vragenlijst wordt afgenomen noodzakelijk.

Dit onderzoek is gedaan bij leerlingen van het HAVO en VWO in de eerste en vierde klas. Deze resultaten zijn daarom alleen te generaliseren voor deze leerlingen. Op het VMBO zullen misschien andere resultaten meetbaar zijn. Daarnaast maken leerlingen tussen de vierde en zesde klas nog een verdere persoonlijke ontwikkeling door. Het kan best zijn dat oudere leerlingen daardoor weer anders reageren op een bepaalde kledingkeuze, zoals ook te zien was in het onderzoek van Kapalko (2001). Een eventueel vertekend beeld van de resultaten zou kunnen liggen aan het gegeven dat 4 docenten in het onderzoek zelf de onderzoekers zijn. Hierdoor is bij de foto's van de docenten die het onderzoek uitvoerden een verschil in het aantal leerlingen dat de vragenlijst voor een bepaalde docent hebben ingevuld. Standaard zijn dit 4 klassen, 2 onderbouw en 2 bovenbouw. Omdat de foto's van de onderzoekers echter niet in de eigen klassen vertoond zijn, is dit aantal klassen dat de vragenlijst invulde voor deze foto's slechts 3. De klas kent in dit geval de docent die het onderzoek doet. Op het moment dat leerlingen de vragenlijst over hun eigen docent zouden invullen, zou dat een vertekening van de resultaten als gevolg kunnen hebben. In een vervolgonderzoek zou het aan te bevelen zijn om een grotere groep docenten te vragen model te staan voor de foto's, zodat de docenten die het onderzoek uitvoeren zelf niet in het onderzoek meegenomen hoeven te worden.

We wilden de vragenlijst niet te lang maken, omdat we dachten dat leerlingen niet langer dan een half uur de concentratie kunnen vasthouden om de vragenlijst in te vullen. We besloten daarom 10 docenten uit te kiezen in het onderzoek en dachten dat het voldoende zou zijn om 15 docenten op de foto te zetten, zodat we hier vervolgens 10 docenten uit konden selecteren. Dit bleek te weinig. Het feit dat er uit een vrij kleine groep foto's gekozen moest worden, leidt ertoe dat er bij de gebruikte foto's nog kleine verschillen zichtbaar zijn. Zo heeft één van de docenten iets korter haar bij zijn informele foto dan bij zijn formele foto. Ook verraadt de stand van de handen bij een andere docent een iets meer krampachtige houding in formele kleding dan in de informele kleding. Deze laatste perceptie kregen de onderzoekers te horen van medestudenten op

de PGO conferentie van november 2010 in Utrecht. Dit kan ertoe leiden dat deze verschillen van invloed zijn geweest op de resultaten. Wanneer in een vervolgonderzoek uit een groter aantal foto's van docenten gekozen kan worden, zou dit voorkomen kunnen worden. Daarnaast is het aan te raden in de pilotstudie leerlingen alle verschillen te laten opnoemen tussen de twee foto's, omdat je als onderzoeker zelf ook dingen over het hoofd zit. Op die manier kan je uiteindelijk een selectie maken.

Docenten zouden zich er zeker dus van bewust moeten zijn welke kleding ze aandoen voor de klas. Uit eerder onderzoek blijkt namelijk dat kleding invloed heeft op de leerlingen. In ons onderzoek hebben we gekeken of het dragen van formele kleding van invloed is op de perceptie van leerlingen op het gezag en de benaderbaarheid van de docent. Dit is zeker het geval. Zo blijkt dat het dragen van formele kleding vooral in de onderbouw op positieve wijze bijdraagt aan de perceptie van leerlingen op het gezag van de docent. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat andere factoren en eigenschappen van de docent hieraan een grotere bijdrage kunnen leveren. Welke factoren dit zijn, zou in vervolgstudies onderzocht kunnen worden.

Reflectie

Eerstegraads docenten hebben vaak ervaring met het doen van onderzoek op universitair niveau. Het is zinvol om deze onderzoekende houding als docent te blijven inzetten om het onderwijs te verbeteren. De nieuwsgierige houding die docenten hebben in combinatie met een groot complex onderwerp als het onderwijs in de praktijk, zou een hoop nuttig praktijkgericht onderzoek kunnen opleveren. Helaas is zowel bij docenten werkzaam in het onderwijs als bij studenten aan de lerarenopleiding tijd een grote beperkende factor. Goed onderzoek doen kost tijd en die heb je vaak niet als docent. Om toch nog enigszins onderzoek te kunnen doen, zijn we

erachter gekomen dat het belangrijk is naar een klein, afgebakend onderwerp te zoeken. Waar wij het liefst allerlei onderzoek hadden willen doen naar de invloed van de kledingkeuze van de docent op allerlei factoren, moesten wij ons gezien te tijd beperken tot één specifiek aspect hiervan.

Daarnaast is het belangrijk dat praktijkgericht onderzoek serieus genomen wordt. Dit is momenteel niet altijd het geval. Reacties van docenten op middelbare scholen en studenten uit eerdere cohorten beaamen allemaal dat het praktijkgericht onderzoek op de universiteit een ondergeschoven kindje is. In de tijd die ervoor staat is het eigenlijk niet mogelijk een heel uitgebreid, sterk en solide onderzoek te doen.

Mocht men onderzoek door docenten serieus willen gaan nemen, zou het belangrijk zijn om dit op te nemen in de normjaartaak van de docent, zodat deze een aanzienlijk deel van zijn of haar tijd hieraan kan besteden. Het beschikbaar komen van beurzen hiervoor via het NWO is een belangrijke stap om dit doel te bereiken.

In dit onderzoek hebben we geleerd dat het goed is kritisch naar de onderzoeksvragen te kijken en de vragen voor de enquête op te stellen aan de hand van een valide bestaande vragenlijst. Daarnaast is communicatie binnen de groep van belang om alle neuzen een richting op te krijgen. Binnen onze groep waren meningsverschillen over de hoofdvraag en deelvragen. Dit kwam doordat er een verschil van interpretatie was over wat door onze begeleider was gesuggereerd in het overleg. Na goed doorvragen bij elkaar kwamen we weer tot een gezamenlijk goede hoofdvraag en deelvragen. De weg naar ons product verliep goed. Door een goede taakverdeling is het resultaat, het artikel en de onderzoeksresultaten, er nu zoals we dat ook hadden verwacht. Door goed overleg en helder voor ogen te hebben wat het doel van het onderzoek is, is een kort maar krachtig onderzoek mogelijk binnen de gegeven tijd die de docenten krijgen van het IVLOS.

Referenties

Gorham, J., Cohen, S.H., Morris, T.L. (1997). Fashion in the Classroom II: Instructor Immediacy and Attire. *Communication research reports* 14(1), 11-23

Kapalko, E. (2001). Fashion in the classroom and perceptions of instructor attraction and credibility. Thesis submitted to the College of Arts and Sciences, Department of Communication Studies, Morgantown, West Virginia.

Leary, T.F. (1957). Interpersonal diagnosis of personality: a functional theory and methodology. New York: Ronald Press Co.

Million, J. (2003). Dresscodes for teachers? *Communicator*, 27, 5-6

Phillips, P.A. & Smith, L.R. (1992). The effect of teacher dress on student perceptions. Gedownload op 2 december, 2010, van <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED347151.pdf>

Prenni, T., Lord, T. (1992). Comparing secondary school teacher and administration reaction to a required dress code. *Education* 112(4), 579-583.

Rollman, R.A. (1980). Some effects of teachers' styles of dress. Artikel gepresenteerd bij de Annual Meeting of the Southern Speech Communication Association (Birmingham, AL, 8-11 april 1980)

Vermeulen, M. (2009, September 8). Mooi voor de klas. Gedownload op 8 juni, 2010, van <http://onderwijs.vkbanen.nl/banen/artikel/Mooi-voor-de-klas/96445.html>

IVLOS (n.d.). *Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag*. Gedownload op 2 december, 2010, van <http://www.uu.nl/NL/faculteiten/ivlos/advies/toets%20en%20evaluatie/Pages/DeVIL.aspx>